

L'impacte econòmic de la COVID-19 sobre la desigualtat: *this time is different*

Al llarg de la història, les pandèmies han estat un dels fenòmens que més han repercutit sobre la distribució dels ingressos i sobre la riquesa de les societats. Tant és així que la majoria han comportat un augment pronunciat de la desigualtat.¹ La destrucció d'ocupació associada a les crisis econòmiques generades per les pandèmies se sol concentrar en els col·lectius més desfavorits, situació que comporta l'augment de les desigualtats de renda. No obstant això, els sistemes de protecció social del passat no tenen res a veure amb els mecanismes que proveeix l'estat del benestar modern. Aquesta és, segurament, una de les principals diferències entre la pandèmia actual i les del passat: la contundent resposta en termes de polítiques públiques que es du a terme.² Però és suficient? S'ofereix cobertura a tots els col·lectius? S'actua de manera eficaç?

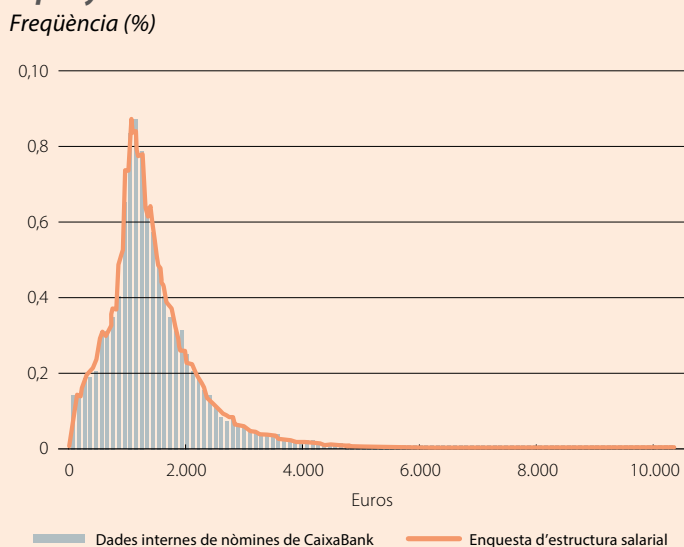
Per poder respondre aquestes preguntes, normalment hauríem d'esperar anys, ja que és extremadament ardu compilar i processar les dades sobre la distribució de la renda. A Espanya, per exemple, al juny d'enguany, es va fer pública l'enquesta d'estructura salarial del 2018, un temps similar al que triguen la resta de països desenvolupats a publicar la informació. En la situació actual, aquest desajustament genera inquietud sobre l'efecte de la crisi econòmica en els col·lectius més vulnerables. També dificulta la tasca del sector públic, perquè, sense les dades a la mà, és més complex valorar l'efectivitat dels diferents programes d'ajuda que s'han posat en marxa.

En aquest context, un equip d'investigadors de la Universitat Pompeu Fabra, l'Institute of Political Economy and Governance (IPEG) i CaixaBank Research ha iniciat un projecte pioner a nivell mundial per seguir, en temps real, l'evolució de la desigualtat i el paper de l'estat del benestar. Per dur-lo a terme, analitzem les dades de les nòmines dipositades a CaixaBank, degudament anonimitzades, i apliquem tècniques de *big data* per gestionar el gran volum d'informació disponible (analitzem l'evolució de més de 3 milions de nòmines cada mes). A més a més, també incloem en la nostra anàlisi els individus que reben algun tipus de transferència pública relacionada amb la seva participació al mercat laboral (com un subsidi d'atur o per ERTO). Aquesta informació és imprescindible per poder valorar l'impacte de la crisi econòmica i l'efecte que tenen les transferències públiques. A més a més, podem dur a terme l'anàlisi tant per al conjunt de la població com per a diferents grups, en funció de l'edat, del gènere o d'altres característiques, com la geogràfica. Això ens permet valorar la situació en què es troben els diferents col·lectius i l'efectivitat de les polítiques públiques sobre cadascun d'ells.

Aquest no és el primer estudi que utilitza tècniques de *big data* per fer un seguiment dels efectes econòmics de la pandèmia en temps real. Un dels projectes més ambiciosos a nivell internacional és *Opportunity Insights*, liderat des de la Universitat de Harvard per Raj Chetty, que ha desenvolupat diversos indicadors que permeten fer un seguiment en temps real de l'economia nord-americana. Per exemple, disposen d'indicadors que analitzen l'evolució del consum en funció de les característiques de cada zona geogràfica (segons el nivell d'ingressos de les persones que viuen a cada zona, per exemple) o l'evolució de l'ocupació en funció del nivell d'ingressos dels treballadors. Es tracta d'una informació molt valuosa per poder valorar l'impacte de la crisi tant a nivell agregat com sobre els diferents col·lectius.

El nostre projecte també es basa en una àmplia base de dades, representativa del conjunt de la població, i això ens permet valorar l'impacte de la crisi sobre els diferents col·lec-

Espanya: distribució dels salaris mensuals nets



Font: CaixaBank Research, a partir de dades internes de CaixaBank i de l'enquesta d'estructura salarial (INE).

1. Vegeu Alfani, G. (2020), «Pandemics and inequality: A historical overview», VOX EU columna, a <https://voxeu.org/article/pandemics-and-inequality-historical-overview>, i Wade, L. (2020), «An unequal blow», Science, vol. 368 (6.492), pàgs. 700-703.

2. Tampoc es pot comparar la resposta sanitària, que ha millorat els tractaments i ha reduït la mortalitat.

tius i l'impacte de les transferències públiques. Per confirmar la representativitat de les dades internes de CaixaBank, comparem la distribució de les nòmines amb les dades de l'enquesta d'estructura salarial. Com es pot observar al gràfic, les dues distribucions són molt semblants, un fet que corroborem comparant les ràtios dels quartils de cada distribució. A part de la distribució dels ingressos salarials, les característiques de les persones amb una nòmina a CaixaBank també són molt semblants a les del conjunt de la població, com es pot apreciar a la segona taula, on comparem el pes de diferents col·lectius en les dades de CaixaBank amb les de l'enquesta d'estructura salarial i amb les de l'enquesta de població activa.

Espanya: comparativa de la distribució de les diferents bases de dades per edat i per gènere

Percentatge (%)

	CaixaBank (2020)	Enquesta d'estructura salarial (2014)	Enquesta de població activa (4T 2019)
Gènere			
Home	54,0	52,0	52,0
Dona	46,0	48,0	48,0
Edat			
15-19	1,0	–	0,8
20-29	18,0	12,0	14,5
30-39	25,0	31,0	24,6
40-49	28,0	30,0	30,5
50-59	21,0	21,0	23,3
60+	7,0	5,0	6,0
Dimensió mostral	3.028.204	209.473	≈200.000

Nota: La taula mostra la distribució d'individus per edat i per gènere de tres mostres diferents: les dades internes de CaixaBank, l'enquesta d'estructura salarial (EES) i l'enquesta de població activa (EPA).

Font: CaixaBank Research, a partir de dades internes de CaixaBank i de l'enquesta d'estructura salarial (INE).

Espanya: ràtios de quantils de la distribució dels salaris nets

Ràtio

	CaixaBank (2020)	Enquesta d'estructura salarial (2014)
P90/P10	4,24	4,12
P90/P50	1,88	1,87
P10/P50	0,44	0,45
P75/P25	1,85	1,83

Nota: La taula mostra les ràtios de quantils de la distribució dels salaris nets de forma separada per a la mostra interna de CaixaBank i per a l'enquesta d'estructura salarial (EES). Per facilitar la comparació entre mostres, ajustem la distribució salarial de l'EES per l'augment salarial mitjà entre el 2014 i el 2019.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades internes de CaixaBank i de l'enquesta d'estructura salarial (INE).

Disposar d'unes dades representatives del conjunt de la població ens permet construir indicadors de desigualtat, com l'índex de Gini o les corbes de Lorenz, per al conjunt de la població i per als diferents subgrups de població i analitzar-ne l'evolució al llarg del temps. Tota aquesta informació la posem a disposició del públic en una web, el Monitor de Desigualtat de CaixaBank Research: www.inequality-tracker.caixabankresearch.com, on es podrà visualitzar, mes a mes, l'impacte de la COVID-19 sobre la desigualtat. A més de diversos gràfics interactius per analitzar l'impacte de la crisi sobre la distribució dels ingressos, també oferim la possibilitat de descarregar les dades perquè totes les persones que vulguin analitzar amb més detall les dinàmiques de fons ho puguin fer.

En els següents articles, es presenta una primera valoració de l'impacte de la crisi econòmica sobre la distribució de la renda, per al conjunt de la població, per a diferents col·lectius i a nivell regional. Com es desprèn d'aquesta primera anàlisi, l'impacte de la crisi ha estat molt rellevant, el paper de les transferències públiques és determinant per a una gran part de la població i hi ha diversos col·lectius que pateixen en especial. La informació amb què comptem per afrontar la pandèmia aquest cop sí que és diferent.

Oriol Aspachs (CaixaBank Research), Ruben Durante (ICREA-UPF, IPEG i Barcelona GSE), Alberto Graziano (CaixaBank Research), Josep Mestres (CaixaBank Research), Jose G. Montalvo (UPF, IPEG i Barcelona GSE) i Marta Reynal-Querol (ICREA-UPF, IPEG i Barcelona GSE)